

SIBERISCHE MAMMOETVONDSTEN

Door Gerard Willemsen

Binnen de W.P.Z. is al heel wat afgepraat over mammoeten, nog op de bijeenkomst over olifanten in november jongstleden. Aan dat alles valt toch nog wel wat toe te voegen.

Een belangrijk deel van onze kennis over de mammoet komt uit Siberië. De diepgevroren resten daarvandaan hebben ons geleerd hoe het dier er in levenden lijve uitzag.

Nu we het toch over Siberië hebben... Ook de naam 'mammoet' komt uit die streken. Al heel lang werden mammoetkadavers in de permafrost-bodem gevonden. Aangezien meestal niet het hele dier bewaard was gebleven en met name de slurf doorgaans ontbrak, zag met niet direkt een relatie met de olifanten (fig.1). Veel kadavers werden gedeeltelijk zichtbaar gemaakt door erosie langs rivieroeveren. Wat meende men nu? De mammoet zou een groot, ondergronds levend dier zijn. Als hij in aanraking kwam met de buitenlucht (bijvoorbeeld wanneer hij al gravend uit een steile oever tevoorschijn kwam!) stierf hij. Vandaar dat men het dier mammoet ging noemen. Dit woord is afkomstig uit de Estische taal, waarin 'maa' aarde betekent en 'mutt' mol. Aardmol dus.

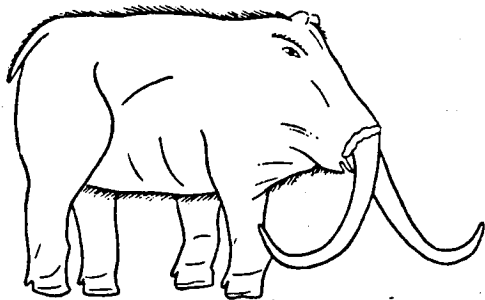

Fig.1. De koopman Roman Boltunow tekende in 1804 of 1805 dit plaatje naar een 1799 in de Lena-delta gevonden mammoetkadaver.

Pas in deze eeuw is de wetenschap zich met de permafrost-resten gaan bemoeien. In 1900 trof de jager Semjon Tarabykin aan de oever van de Beresowka een mammoetkadaver aan. Niet wetende wat het was, schrok de man zich wezenloos, maar zijn angst belette hem niet om later met een paar kameraden terug te komen om de ene aanwezige stoottand te verwijderen. Ivoor was kostbaar.

De Russische Akademie van Wetenschappen hoorde pas in 1901 van de vondst en besloot haar te bergen. Men bouwde een blokhut over het dier heen om de zaak te ontdooien. Het kadaver werd in stukken verdeeld en naar St. Petersburg (Leningrad) gebracht. Het geheel had maanden in beslag genomen, maar de Beresowka-mammoet vormt nog steeds een uniek tentoonstellingsstuk!

De wetenschap heeft van deze en latere vondsten zeer veel

geleerd. We weten dat het dier behaard was, maar de kleur is niet altijd duidelijk. Opgaven daarover variëren van lichtbruin tot zwartbruin. Seizoen en misschien ook verschillen per populatie speelden een rol.

Als aanpassing aan de koude had de mammoet kleine oren. De slurf was dikker dan bij de nu levende olifanten en eindigde in een vingertje aan de bovenkant en een soort schoffeltje aan de onderkant (fig.2).

De bijzondere Siberische vondsten hebben ons ook geleerd wat de mammoeten aten. Op het menu stonden allerlei kruiden, vooral grassen, dwergberken en poolwilgen, maar ook naaldhout en rendiermos. De struiken en het rendiermos maakten vooral deel uit van het wintermenu, want dan waren er geen kruiden te vinden.

De laatste belangrijke Russische mammoetvondst was de baby-mammoet 'Dima', in 1977 bij Magadan.

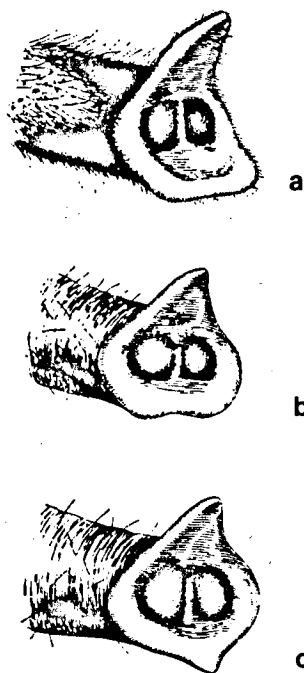

Fig.2. De slurf-uiteinden van de mammoet (a), de Indische (b) en de Afrikaanse olifant (c).

Adres van de auteur:
Gerard Willemsen
Engelenburgstraat 72
6825 KR Arnhem

Bibliografische noot:

De etymologie van het woord 'mammoet', evenals de betrekkelijk vroeg ontwakende belangstelling voor Siberië (van o.a. onze landgenoot Nicolaas Witsen), komen uitgebreid aan de orde in: R. VAN DER MEULEN: De naam van den mammoth. In: Mededeelingen der Koninklijke Akademie van Wetenschappen, Afdeling Letterkunde, Deel 63, Serie A, Amsterdam 1927, 349-403.

HvE